



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 71/08-39

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. júna 2008 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňánka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka o sťažnosti M. D., J. D., maloletej I. K. a maloletej N. K., zastúpených zákonnou zástupkyňou M. D., všetci bytom B., zastúpených advokátkou JUDr. T. M., B., vo veci namietaného porušenia ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného riaditeľstva Policajného zboru B. v konaní vedenom pod sp. zn. ORP-656/OVK-B4-2003 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. D., J. D., maloletej I. K. a maloletej N. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného riaditeľstva Policajného zboru B. v konaní vedenom pod sp. zn. ORP-656/OVK-B4-2003 p o r u š e n é b o l o .

2. M. D., J. D., maloletej I. K. a maloletej N. K. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún) každému z nich, ktoré im je Okresné riaditeľstvo Policajného zboru B. povinné vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresné riaditeľstvo Policajného zboru B. je p o v i n n é uhradiť M. D., J. D., maloletej I. K. a maloletej N. K. trovy právneho zastúpenia v sume 20 432 Sk (slovom dvadsaťtisícštyristotridsaťdva slovenských korún) na účet právnej zástupkyne JUDr. T. M., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. IV. ÚS 71/08-18 z 28. februára 2008 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť M. D. (ďalej len „sťažovateľka v 1. rade“), J. D., maloletej I. K. a maloletej N. K., zastúpených zákonnou zástupkyňou M. D., všetci bytom B. (ďalej spolu len „sťažovatelia“), zastúpených advokátkou JUDr. T. M., B., doručení ústavnému súdu 20. júna 2007, ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného riaditeľstva Policajného zboru B. (ďalej len „okresné riaditeľstvo“) v konaní vedenom pod sp. zn. ORP-656/OVK-B4-2003.

Sťažovatelia k priebehu trestného konania vedeného okresným riaditeľstvom pod sp. zn. ORP-656/OVK-B4-2003, v ktorom namietajú porušenie svojich práv, uviedli:

„Dňa 1. 10. 2003 podala sťažovateľka v I. rade trestné oznámenie na bývalého manžela R. D., vo veci trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby, trestného činu vydierania a trestného činu sexuálneho zneužívania... Na základe toho bolo vo veci začaté trestné stíhanie...

Dňa 1. 10. 2003 bol obv. R. D. vzatý do väzby a 5. 10. 2003 opäť prepustený na slobodu...

16. 10. 2003 Okresná prokuratúra B. Ustanovila na výkon práv poškodených maloletých osôb sťažovateľov v II. a IV. rade pracovníka Odboru sociálnych vecí, oddelenie sociálno-právnej ochrany, sociálnej prevencie a sociálnych vecí OÚ... (V súčasnosti Úrad práce sociálnych vecí a rodiny SR, B.)...

18. 3. 2004 bol vypočutý v trestnej veci týrania blízkej osoby sťažovateľ v IV. rade, v tejto veci bol vypočutý aj dňa 1. 10. 2003.

16. 9. 2004 sa začalo trestné stíhanie vo veci trestného činu sexuálneho zneužívania...

Dňa 28. 12. 2004 vydalo Okresné riaditeľstvo PZ v B. uznesenie, ktorým pre tieto skutky stíha ako obvineného R. D.

17. 9. 2004 bol v trestnom konaní vo veci sexuálneho zneužívania ustanovený znalec - PhDr. P. M.. Dňa 29. 9. 2004 vyhotovila znalecký posudok...

14. 12. 2004 bol uznesením pribratý v trestnej veci obvineného R. D. stíhaného pre trestný čin týrania znalkyňa PhDr. M. O.. 2. 2. 2005 vyhotovila znalkyňa znalecký posudok.

2. 3. 2005 bol uskutočnený opätovný výsluch sťažovateľky v II. rade...

15. 4. 2005 bola do konania pribratá znalkyňa sexuologička MUDr. T. K...

14. 2. 2006 prokurátorka... rozhodla, že odníma trestnú vec obv. R. D. vyšetrovatelke z dôvodu, že posledný úkon vykonala vyšetrovatelka dňa 26. 4. 2005 a od toho dátumu je vo veci nečinná. Rovnako konštatovala, že PhDr. P. M. už nie je znalkyňou a že doposiaľ sa vyšetrovatelka touto skutočnosťou nezaoberala a nevykonala žiadne úkony smerujúce k tomu, aby znalecký posudok bolo možné ako dôkaz vykonať na hlavnom pojednávaní...

7. 8. 2006, po skoro poldruha roku od ustanovenia znalca bol vyhotovený znalecký posudok z oblasti sexuológie.

Ku dňu podania sťažnosti nie je vydané rozhodnutie vo veci samej, ani ukončené vyšetrovanie a to napriek tomu, že sú k dispozícii všetky dôkazy...

Sťažovateľka v 1. rade sa pravidelne informuje na postup vo veci, kontaktuje vyšetrovatelku aj prokurátorky a žiada, aby boli odstránené prietahy v konaní s odkazom na § 209 a 210 Trestného poriadku...

Sťažovateľka v 1. rade podávala na postup vo vyšetrovaní sťažnosť, ktorá bola riadne vybavená, avšak ani opakovaná výmena vyšetrovateliek nevedla k žiadnej náprave. Jej ústne žiadosti o odstránenie prietahov, neprinášajú žiadnu zmenu a nie sú riadne vybavované, preto neexistuje v tomto smere žiaden účinný prostriedok nápravy. Dozorujúca prokurátorka súčasne urobila kroky, ktoré jej zákon ukladá, a napriek tomu nedošlo k žiadnej zmene v postupe orgánov...

Sťažovatelia v 1. až 4. rade sú účastníkmi trestného konania ako poškodení... Ako účastníci konania majú právo na prejednanie veci v primeranej lehote...

Skoro po 4 rokoch od podania trestného oznámenia nebol páchatel' postavený pred súd a braný k zodpovednosti za svoje skutky.“

Sťažovatelia v petite sťažnosti navrhli, aby ústavný súd vyslovil porušenie označených práv okresným riaditeľstvom v trestnom konaní vedenom pod sp. zn. ORP-656/OVK-B4-2003, prikázal okresnému riaditeľstvu konať bez zbytočných prietahov, priznal im finančné zadosťučinenie každému z nich v sume 250 000 Sk a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti sťažovateľov podaním sp. zn. ORP-117/IV-JKP-2008 z 21. apríla 2008 vyjadrilo okresné riaditeľstvo, ktoré súhlasilo s upustením od verejného ústneho pojednávania v tejto veci a okrem iného uviedlo: „Okresné riaditeľstvo PZ v B., Úrad justičnej a kriminálnej polície viedol pod sp. zn. ČVS: ORP-656/OVK-B4-2003 trestné stíhanie proti obvinenému R. D... pre trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 215 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. c) Tr. zákona č. 140/1961 Zb. vo viacčinnom súbehu s pokračujúcim trestným činom vydierania podľa § 235 ods. 1, ods. 2 písm. c) Tr. zákona č. 140/1961 Zb. a pre pokračujúci trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 242 ods. 1, ods. 2 Tr. zákona č. 140/1961 Zb. Trestné stíhanie bolo dňa 28. 6. 2007 ukončené Návrhom na podanie obžaloby a Okresná prokuratúra B. pod č. k.: 1 Pv 648/03 dňa 13. 7. 2007 podala obžalobu na obvineného R. D.

Predmetné trestné stíhanie prebiehalo na Okresnom riaditeľstve PZ v B., Úrade justičnej a kriminálnej polície od 1. 10. 2003 do 28. 6. 2007, pričom pripúšťam určité prietahy v konaní, ale je potrebné konštatovať, že tieto boli zapríčinené objektívnymi príčinami a to predovšetkým z dôvodu náročnej a zložitej dôkaznej situácie, nakoľko existovali dve skupiny dôkazov, ktoré si protirečili.

Ako ďalší faktor, ktorý v podstatnej miere vplýval na dĺžku konania bola nepriaznivá personálna situácia na oddelení vyšetrovania všeobecnej kriminality, ktorá bola zapríčinená vysokou fluktuáciou a nenaplnenosťou tabuľkových stavov...

Ako ďalší faktor na dĺžku konania vplývala neúmerná zaťaženosť vyšetrovateľov, ktorí v zmysle zákona museli prednostne konať predovšetkým na väzobných trestných veciach a v trestných veciach, v ktorých hrozilo premlčanie trestného stíhania. Zároveň treba brať do úvahy, že každým rokom klesala v dôsledku neustálej fluktuácie prax vyšetrovateľa, pričom v priemere malo len 10 % z vyšetrovateľov prax nad 5 rokov. Za uvedené obdobie rokov 2004 - 2007 odišlo 9 vyšetrovateľov, čo je skoro výmena všetkých vyšetrovateľov oddelenia všeobecnej kriminality. Nepriaznivá personálna situácia sa prejavila aj v spisovom materiály ČVS: ORP-656/OVK-B4-2003, ktorý bol vo vyšetrovaní postupne pridelený 5 vyšetrovateľom, z ktorých už 4 ukončili služobný pomer.“

Právna zástupkyňa sťažovateľov podaním doručeným ústavnému súdu 15. apríla 2008 oznámila, že netrvá na ústnom pojednávaní a na výzvu ústavného súdu zo 6. mája 2008, ktorou jej bolo zaslané vyjadrenie okresného riaditeľstva, nereagovala.

Ústavný súd z vyžiadaného spisu okresného riaditeľstva zistil rovnaký priebeh konania ako uviedli sťažovatelia. Na základe trestného oznámenia sťažovateľky v 1. rade začalo trestné konanie vo veci uznesením o začatí trestného stíhania z 1. októbra 2003 a 28. júna 2007 bol predložený spis príslušnému prokurátorovi s návrhom na podanie obžaloby.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažnosť v tejto veci pôvodne prijal 28. februára 2008 na ďalšie konanie IV. senát ústavného súdu. V zmysle rozvrhu práce ústavného súdu na rok 2008 účinného od 1. marca 2008 sa sudkyňa spravodajkyňa v tejto veci stala členkou I. senátu ústavného súdu. Z uvedeného dôvodu vec prerokoval a vo veci samej rozhodol I. senát ústavného súdu v zložení, ktoré je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného riaditeľstva v trestnom konaní vedenom pod sp. zn. ORP-656/OVK-B4-2003.

Pri sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a tiež práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza ústavný súd zo svojej stabilnej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ (III. ÚS 61/98), pričom k vytvoreniu stavu právnej istoty dochádza „až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (I. ÚS 10/98). Podľa názoru ústavného súdu možno preto za konanie (postup) súdu (alebo iného orgánu) odstraňujúce právnu neistotu účastníka konania považovať len také, ktoré smeruje efektívne a v primeranom čase k právoplatnému rozhodnutiu vo veci.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 70/98, II. ÚS 74/97, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú: 1) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, 2) správanie účastníka konania a 3) postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

Tieto kritéria primerane platia aj pre iné ako súdne konanie (v danom prípade trestné konanie), v ktorom môžu byť dotknuté práva sťažovateľov v postavení poškodených v trestnom konaní.

Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľov.

1. Pokiaľ ide o prvé kritérium, ústavný súd konštatuje, že predpokladom posúdenia právnej a faktickej zložitosti predmetu trestného konania je skutková zložitosť z hľadiska charakteru vykonávaného dokazovania a závažnosť trestných činov, pre ktoré bolo posudzované trestné konanie vedené.

Ústavný súd preto v danom prípade posudzoval právnu a faktickú zložitosť veci vzhľadom na predmet trestného konania, ktoré bolo vedené proti obvinenému „... pre trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 215 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. c) Tr. zákona č. 140/1961 Zb. vo viacčinnom súbehu s pokračujúcim trestným činom vydierania podľa § 235 ods. 1, ods. 2 písm. c) Tr. zákona č. 140/1961 Zb. a pre pokračujúci trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 242 ods. 1, ods. 2 Tr. zákona č. 140/1961 Zb.“. Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom spisu okresného riaditeľstva konštatuje, že vyšetrovanie označených trestných činov patrí k bežnej agende orgánov činných v trestnom konaní, avšak možno pripustiť, že priebeh dokazovania vyžadujúci si znalecké dokazovanie z oblasti psychológie a psychiatrie prispieva k zložitosti objasnenia skutkovej stránky veci a jej právneho vyhodnotenia z hľadiska naplnenia skutkových podstat vyšetřovaných trestných činov.

2. Pri hodnotení správania sťažovateľov ako účastníkov preskúmaného konania v postavení poškodených ústavný súd nezistil žiadne skutočnosti, ktoré možno pripísať na vrub sťažovateľov a v dôsledku ktorých došlo k predĺženiu konania.

3. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného riaditeľ'stva. Ústavný súd na základe zistení zo súvisiaceho spisu konštatuje, že opakované obdobia nečinnosti okresného riaditeľ'stva charakterizujú posudzované konanie ako celok, a to osobitne vzhľadom na celkovú dĺžku trestného konania v štádiu vyšet'rovania pred okresným riaditeľ'stvom v trvaní viac ako tri a pol roka (od začatia trestného stíhania 1. októbra 2003 do 28. júna 2007, keď bol spis predložený príslušnému prokurátorovi s návrhom na podanie obžaloby). Ústavný súd preto nepovažuje za potrebné vyhodnocovať jednotlivé úkony okresného riaditeľ'stva v priebehu konania.

Okresné riaditeľ'stvo vo svojom vyjadrení uznalo vznik opakovaných priet'ahov v posudzovanom trestnom konaní. Argumentáciu okresného riaditeľ'stva v súvislosti s dôvodmi vzniku týchto priet'ahov spočívajúcu v poukazaní na fluktuáciu vyšet'rovateľov, ich zaťaženosť nevybavenou agendou a nutnosť uprednostňovania väzobných vecí a vecí, v ktorých hrozí premlčanie lehôt, ústavný súd neakceptoval. Samotné objektívne dôvody spočívajúce v preťaženosti okresného riaditeľ'stva nevybavenou agendou nemožno považovať za argument, ktorý by bol spôsobilý odôvodňovať celkovú neprimeranú dĺžku posudzovaného trestného konania, ktoré predstavuje viac ako tri a pol roka.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že postupom okresného riaditeľ'stva v trestnom konaní vedenom pod sp. zn. ORP-656/OVK-B4-2003 došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva alebo slobody došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo alebo slobodu porušil, aby vo veci konal.

Sťažovatelia žiadali, aby ústavný súd prikázal okresnému riaditeľstvu konať v namietanom konaní bez zbytočných prietáhov. Vzhľadom na to, že konanie vedené okresným riaditeľstvom (trestné konanie v štádiu vyšetrovania) pod sp. zn. ORP-656/OVK-B4-2003 bolo ku dňu vydania tohto nálezu skončené 28. júna 2007 predložením spisu príslušnému prokurátorovi s návrhom na podanie obžaloby, ústavný súd tomuto návrhu sťažovateľov nevyhovel.

Keďže ústavný súd rozhodol, že bolo porušené základné právo sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04).

Sťažovatelia žiadali, aby im ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 250 000 Sk každému z nich z dôvodov uvedených v sťažnosti.

Pri určení sumy primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Zohľadňujúc predovšetkým celkové neprimerané dlhé obdobie trestného konania vedeného v štádiu vyšetrovania okresným riaditeľstvom v trvaní viac ako tri a pol roka, v ktorom došlo podľa zistení ústavného súdu k zbytočným priet'ahom zavineným okresným riaditeľstvom, ale aj zložitost' objasňovania skutkového stavu vyšetrovaných trestných činov, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún) každému zo sťažovateľov primerané konkrétnom okolnostiam prípadu.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. T. M., B. Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2006, ktorá bola 17 822 Sk. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti), a to v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) za každý úkon po 2 376 Sk (hodnota jedného úkonu 2 970 Sk je znížená o 20 % pri zastupovaní viacerých osôb) a 2 x 178 Sk režijný paušál (§ 16 vyhlášky). Úhrada bola priznaná v celkovej sume 5 108 Sk za jednu zastupovanú osobu, t. j. pri 4 zastúpených spolu 20 432 Sk. Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresné riaditeľstvo povinné zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku). Keďže ďalšie úkony sťažovateľov nemali ústavnoprávnu relevanciu, ústavný súd za nich náhradu trov nepriznal.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. júna 2008